

En hälsning från oss på

ABRIGO

Rainha
Sílvia

Kära AbriGOvänner,

Hela hösten har jag såväl från Sverige som från Brasilien följt rapporteringen om flyktingkrisen, som dominerat både svenska och brasilianska medier. Det har varit omöjligt att inte beröras av de scener som vi bevittnat; vuxna, ungdomar, barn som flyr krigets kaos och brutalitet, fattigdom, förtryck och misär i hoppet om ett annat liv. Bilder som sent kommer lämna våra medvetanden.

Brasilien är också ett land som länge haft stora flyktingströmmar. Men här rör sig människor till största delen inom landet; bort från hunger och hopplöshet, förtryck och orättvisor på landsbygden i norra och

nordöstra Brasilien. Där är ägarkoncentrationen av mark mycket hög, bland den högsta i världen. Det finns enskilda markägare som äger områden lika stora som Belgien. Marken, och därmed också makten, är samlad hos ett fåtal familjer. Egendomslösa lantarbetare hålls medvetet ner i okunnighet, för att inte kunna kräva ens de få rättigheter de

har. Det är från denna glesbygdsmisär som miljontals människor under årtionden brutit upp för att försöka finna en bättre framtid i storstäderna, främst i de södra delarna av landet, till exempel Rio de Janeiro och São Paulo, södra halvklottets största stad.

Denna inhemska migration är inget nytt. 1888 förbjöds slaveriet i Brasilien och före detta slavar lämnade tvångsarbetet på plantager och i gruvor och flyttade till städerna. Tillsammans med soldater från det avslutade och blodiga kriget mot Paraguay tog de fria slavarerna sin tillflykt till Rios obebyggda kullar och byggde där enkla hus - begreppet kåkstad fick här sin början.

Idag bor 90 procent av Brasiliens befolkning i städer, för 100 år sedan var förhållandet det motsatta, nära 90 procent bodde då på landsbygden. Som i många andra världsmetropoler har urbaniseringen lett till enorma kåkstäder. Resultat av makthavares ovilja att hantera inflyttningen och inte sällan av fördomsfulla bilder av vissa människor som andra klassen medborgare. Idag bor var tredje invånare i delstaten Rio de Janeiro i kåkstäder. Dessa kan bäst beskrivas som parallella samhällen där samhällets institutioner ofta saknas, där de mänskliga rättigheterna har trätt ur kraft, där våldet är utbrett och osäkerheten är stor.

Berättelserna från de många brasilianska migranterna påminner ofta om flyktingöden från andra delar av världen. En tillvaro av förtryck och våld och utan hopp fick dem att bryta upp. Ofta genom impulser från sådana som redan flyttat. Via långa och dramatiska resor på lastbilsflak och i uttjänta bussar söker de sig söderut. Och framkomsten? Myndigheter som inte vill ta ansvar, tröstlöst letande efter jobb, snart också efter mat och bostad. I bästa fall kan man inhysas i en familj i någon kåkstad, men ofta tvingas människor bo på gatan under förhållanden som brutalt släcker drömmen om ett bättre liv. För andra blir uppbrottet början på något nytt. För här finner vi också överlevarna, som hade någon släkting som gått före, som fick hjälp i gemenskapen i en kyrka, som kämpade sig igenom och klarade sig.

Men tillvaron blir sällan lätt. I södra Brasilien möter man ofta fördomar mot invandrare från norr – *Os Nordestinos*. Rassistiska ungdomsgrupper misshandlar, och ohyggliga händelser har inträffat där man hållt bensin över sovande migranter och bränt ihjäl dem, för att andra ska veta att de inte är välkomna.

swish

Nyhet! Nu kan du skänka en gåva till AbriGO via Swish:
123 904 04 52

Korthuset som rasade

Till Abrigos hemkommun, Itaboraí, har under senare år skett en stor inflyttning. Förklaringen till inflyttningen är det gigantiska raffinaderi som skulle förvandla Itaboraí till Brasiliens petrokemiska centrum. Det talades om att befolkningen skulle femdubblas på femton år. Överallt började man att bygga höghus, kontorskomplex, shoppingcenter och hotell. Idag vittnar skeletten från hundratals avstannade byggen om drömmen som föll

samman. De största korruptionsskandalerna i modern tid kombinerat med fallande oljepriser har stoppat arbetet helt och dragit med sig tusentals invandrade familjer i sitt fall. Som idag är arbetslösa, utan boende, utan skolplats för barnen och inte minst, utan möjlighet att återvända dit de kommit ifrån. Borgmästarens svulstiga tal om en ny era, med skolor och sjukhus gick om intet. Inte ens det som tidigare fungerade gör det längre, vilket dramatiskt visat sig de senaste månaderna då kommunens enda sjukhus tvingats stänga på grund av obetalda löner. Kvar finns en

intensivvårdsavdelning med fem platser, och en akutmottagning som saknar läkare. Detta i en kommun med en halv miljon invånare!

Miljökatastrofen som glömdes bort

Samtidigt som jag skriver dessa rader följer jag rapporteringen från en av Brasiliens största miljökatastrofer någonsin. En damm i anslutning till ett järnbrott i delstaten Minas Gerais har brutit och i ett par veckor har nu totalt ofattbara 62 miljoner kubikmeter giftig lervälling, full av arsenik, bly och kvicksilver, vält ut i floder och vattendrag och förgiftat allt i sin väg, och nådde i dagarna Atlanten. Rapporteringen av katastrofen har vi främst fått följa via sociala medier, de stora mediahusen har varit obegripligt tysta. De ansvariga gruvbolagen Samarco och Vale har mäktiga vänner och delägare.

Glädje på Abrigo - examen och besök

Den 24 november blev en stor dag för Tainara som bor på Abrigo, hon fick då sitt diplom som elektriker efter utbildning via vår samarbetsorganisation Dream Learn Work. Vi gratulerar Tainara och gläds med henne. Håll

Du vet väl om att du kan stödja vår verksamhet genom en gåva i samband med en högtidsdag eller till minne av en avliden? Gå in på vår hemsida, eller ta kontakt med oss, så får du snabbt fram ett hyllningsblad/ minnesblad till önskad adress. Ring 0769-036 023 eller maila info@abrigo.se. Alternativt: Anna Andrén, tel 0340 - 661309, eller Ragnhild Johansson, tel: 0524-23005

utkik på vår hemsida där vi snart lägger upp en video där bland annat Tainara berättar om sig själv.

I slutet av oktober hade vi glädjen att få välkomna Margareta Winberg och en grupp från Jämt-brasilianska föreningen till Abrigo. De bekostar en ny sjukskötersketjänst, med specialisering inom mödra- och familjevård. Våra jämtländska vänner fick möjlighet att träffa vår sjuksköterska Rachel, och samtala med henne om Abrigos hälsoarbete. Det årliga besöket från Rønningens folkhögskola utanför Oslo blev till stor glädje för oss, inte minst för barnen i vår förskola som för en dag fick 37 nya lekkamrater.

Vi på Abrigo vill tacka alla er som har stöttat oss under året. Det har varit ett tuftt år, det kan vi inte förneka. En organisation som Abrigo med långsiktiga mål om hjälp till självhjälp riskerar att komma i skymundan när världen skakas av katastrofer, såsom jordbävningen i Nepal och den stora flyktingkrisen. Men tack vare er trogna givare, som vet att långsiktigt

givande är en förutsättning för långsiktiga insatser, kan vi fortsätta vårt arbete och påbörja vårt 28:e verksamhetsår. Det gör vi med kraft, stolthet och självförtroende. Aldrig tidigare har vårt arbetslag varit så kompetent och samspelt.

Med hopp om en riktigt välsignad och fridfull jul och ett gott nytt år!

Itaboraí, Rio de Janeiro i vårsolen den 20 november 2015

Varma hälsningar

Kalle Larsson
Insamlingsansvarig

Abrigos arbete stöds av:

Hör gärna av dig till Kalle Larsson eller Stefan Martinsson om din förening eller församling önskar ett föredrag om verksamheten på Abrigo. Du når oss på info@abrigo.se eller per telefon 0769- 03 60 23

När cajúträden dör

Över väldiga områden i norra och nordöstra Brasiliens inland utbreder sig det torra och glest befolkade höglandet, O Sertão. Här regerar godsägarna över enorma arealer och miljoner egendomslösa lantarbetare.

Många kvinnor på flykt från misären på O Sertão har passerat Abrigo. Maria José, som kallas Jó, är en av dem. Mötet med Abrigo blev vändpunkten i hennes liv. Hon besöker oss ofta, och ser oss som en ersättning för den familj som en gång drev bort henne från hembyn.

Och nu, många år senare, sitter vi en försommardag och pratar över en kopp kaffe när samtalet glider in på flyktingvågen i Europa, som fått stort utrymme i brasiliansk TV.

öJag blir så illa berörd när jag ser detö, säger Jó. öJag ser mig själv i de människor som passerar. Jag minns trängseln och stanken i den gamla bussen, vandringar på lervägar, rädslan och hungern och hopplösheten, uppgivenheten över att knappt ens veta vart jag var på väg och inte känna mig välkommen någonstansö.

öBerättaö, ber jag, öberätta om hur det var däruppe i norr och om varför du bröt uppö.

öJag kommer från en by som heter Bom Retiro, fyra timmars gångväg från Brejó do Cruz, som vi kallade sta'n, fast där inte bodde mer knappt tusen personer. När jag tänker på min hemby minns jag den röda, torra lerjorden. Ösregnen som störtade ner med långa mellanrum och förvandlade allt till lervälling och sedan, efter några veckor till grönska. Men ibland gick det år mellan regnen och allt blev förbränt, och alla fick svälta.

Därhemma i byn fanns väl ett femtiotal hus, och vi var kanske ett par hundra som bodde där. Alla hus såg likadana ut, utom skolhuset och kyrkan. Och där fanns en lanthandel, som sålde fotogen, kaffe och salt och en bar där det såldes cachaça, hembränd sprit. Där samlades männen på kvällarna för att dricka. Skolhuset var byns största hus, och här fanns våra lärare, som vi kallade tia, tant. Det var tia Amália och tia Socorro. Det var meningen att vi skulle gå fyra år i skolan i byn, och sedan fortsätta i storskolan i samhället. Men det var det ju aldrig någon som gjorde. De vuxna tyckte att barn som fyllt tio år skulle göra rätt för sig och hjälpa till med försörjningen.

Prästen kom en gång i månaden för att döpa barn, läsa mässan och undervisa konfirmander. Byborna hade stor respekt för prästen, men ännu mer för Dona Joséfa, en gumma som alltid tillkallades när någon skulle föda, och som kunde kurerar sjukdomar genom örter och besvärjelser.

Klockan fem varje morgon kom lastbilarna för att hämta byborna till arbete ute på fälten. Arbetarna fick betalt med kuponger, som de kunde byta mot matlådor, som innehöll ris, bönor och torkat kött. Var fjortonde dag kom en bil med lådorna. Ingen ifrågasatte att samme godsägare som betalade lönen också sålde varorna.

Det fanns inget elektriskt ljus, men när jag var tio fick byn en TV. Det var godsägaren som ordnat det i utbyte mot att man röstade på honom till borgmästarvalet. TV:n placerades i ett plåtskåp på den lilla platsen framför kyrkan och drevs med hjälp av ett aggregat. Den var påslagen en timme per kväll så att vi skulle få se såpoperan som började klockan nio. Då samlades hela byn för att förvånas över de rikas märkliga liv i Rio de Janeiro.

Till sta´n kom vi som mest en gång per år, när det skulle köpas kläder, eller ett nytt syskon skulle registreras. Här fanns det flera affärer och ett hus som hade tre våningar, det tyckte vi var imponerande.

I vår by föddes man och växte upp och gifte sig med någon från byn eller någon gård i närheten, folk från sta´n ansågs vara högfärdiga. Det berättades om några som brutit upp och tagit sig till Rio de Janeiro, och som man sedan aldrig hört något från. Telefon fanns ju inte, och att skriva brev var inget man gjorde. Det var få av de vuxna som kunde läsa. Historien om mitt eget sorgliga uppbrott från byn känner du ju tillö.

öBerätta igenö, ber jag.

öJag hade ännu inte fyllt 15 år när jag blev med barn med en gift man. Han var 20 år äldre, och jag tyckte inte om honom alls men han var stark och trängde sig på mig. Och när det hänt en gång hotade han att avslöja mig om jag inte gjorde honom till viljes. Så blev jag gravid, och hans fru upptäckte det och gav mig skulden. Hon spred ut rykten att jag använt macumba, svart magi, för att komma åt hennes man. Hon fick kvinnorna i byn med sig, och den upprörda stämningen gick ut över min familj. Därför bestämdes det att jag skulle sändas bort. I Rio de Janeiro skulle jag säkert kunna försörja mig, trodde min mor, som påverkats av vad hon sett på TV. øOch om inte du åker blir vi allesammans bortjagade.ø

Avdragsrätt för gåvor gäller också 2015. Meddela ditt personnummer senast den 31 december, om du inte redan gjort det.

Det blev överenskommet att mannen som gett sig på mig skulle betala hälften av biljetten och far den andra hälften. Och så kom den dagen då jag skickades iväg. Mannens hustru och hennes släktingar skrek hemska ord och kastade lerkockor när åsnevagnen som far hade fått låna körde bort från byn.

Det var den dagen som regnet kom. Vi satt i åsnekärran som långsamt rullade fram i lervällingen timme efter timme och min far sa inte ett ord. Jag grät, men det kunde han ju inte se eftersom det regnade.

Vid riksvägen låg en bensinstation och där satt redan några och väntade på den buss som passerade en gång i veckan och skulle ta oss till Rio. Vi fick vänta länge innan den dök upp. Far gav mig några sedlar, sedan åkte han utan att vända sig om.

Resan kom att ta fyra dagar och tre nätter. Ösregnen hade förstört delar av vägen och bussen var gammal och gick sönder flera gånger. Vi var ett trettiotal passagerare i bussen. Under den långa resan lärde vi känna varandra. Vi berättade om våra liv och förhoppningar. Där fanns två familjer med små barn. De kom från delstaten Piauí, där

det rådde en torka så svår att till och med cajúträden dött. Och det visste vi, att när cajúträden dör finns det inte längre något hopp. Då måste man bryta upp.

Fyra män hade lämnat sina familjer för att söka jobb i Rio för att kunna sända hem pengar. Fattigdomen hade gått över i hungersnöd. En av dem, Augusto hette han, berättade att han och hans fru haft åtta barn, men att svälten tagit fyra, som han själv fått begrava. Han hade inte fyllt 30 år.

Men så var där också tre pojkar, några år äldre än jag, som såg resan som ett äventyr. De hade släktingar som arbetade som portvakter och frisörer i Rio och behövde inte bekymra sig över var de skulle bo. De var övertygade om att de snart skulle ha jobb. Och så var det Nazaré, som var jämngammal med mig. Hon hade fått tvillingar men

pojken som gjort henne gravid hade övergett henne. Barnen hade hon tvingats att lämna till släktingar. Själv var hon föräldralös. Nu skulle hon försöka få jobb som städerska i Rio, och skicka hem pengar. Undrar hur det gick för henne? Glória var 16 år och väldigt vacker. Hon var säker på att få arbeta som hembiträde i ett sådant fint hem som man såg på TV, och sedan skulle hon gifta sig med en rik man. Jag såg henne några år senare, helt nerknarkad när hon försökte locka till sig kunder utanför en bar. Zé Carlos, hette en pojke som satt tyst tills någon frågade honom vad som hänt med hans vänsterarm. Han berättade att hans far hade försökt slå ihjäl honom med en spade. När han försökt skydda sig med armen hade den blivit avslagen och läkt snett. Vi undrade förstas varför hans far försökt döda honom och han berättade att hans far fått veta att han var homosexuell. Då blev det nästan bråk i bussen för flera av männen tyckte att pappan handlat rätt, men just då körde bussen ner i djup lera och vi fick allesammans ge oss ut för att skjuta på. Och sedan pratade vi inte mer om den saken.

Till sist var vi framme och blev avsläppta i Rios utkanter. Passagerarna skildes åt och snart stod bara jag och Zé Carlos kvar. Vi visste inte vart vi skulle ta vägen. Zé tog mod till sig och frågade en polis. «Hela Rio är nedlusat av invandrare som niø sa han, østick tillbaka hem, det är det bästa rådet jag kan geø

Allt var så mycket större och så annorlunda än jag tänkt mig. Den våldsamma trafiken, alla ungdomar som drog omkring och var påverkade av droger. Men till slut var det någon som kände igen vår dialekt och hjälpte oss till ett rivningshus, där det bodde många hemlösa. Han berättade också att man kunde få matrester vid restaurangköken, så länge man inte störde gästerna genom att tiggas.

Så gick det ett par månader och vad skall jag säga? Jag överlevde. Några jobb fanns ju inte för en illa klädd tjej med en växande mage. Jag frågar mig ofta hur det skulle ha slutat för mig om inte polisen gjort en razzia i rivningshuset. De tog med mig till stationen där en socialassistent ringde till Abrigoø.

øHar du haft kontakt med din familj sedan du lämnade din hemby?ø frågar jag. øNejø säger Jó. øMina föräldrar kan inte läsa, så det är meningslöst att skriva brev. Någon gång har jag tänkt att jag skulle skriva till tia Amália, lärarinnan. Men vad skall jag skriva? De jagade bort mig, och det har jag förlåtit dem. Men mitt liv är så annorlunda än deras. Vad skall jag berätta? Att jag går omkring i en vit rock som biträde på ett sjukhus, att jag bor i en lägenhet i ett höghus, att jag studerar på universitetet på kvällarna och att deras 15-åriga dotterdotter tror att jag hittar på när jag berättar om livet på O Sertão? De skulle inte förstå. Nu har jag bott halva mitt liv i Rio, här hör jag hemma och här finns min och min dotters framtid. Jag tillhör de invandrare som lyckats. Abrigo fanns där för mig när jag var ensam och övergiven. Här fick jag inte bara tak över huvudet utan också trygghet, hjälp till studier och hoppet om en framtid.ø

øTror du att flyktingströmmen från norr kommer att minska?ø frågar jag. Hon skakar på huvudet. øNej. Nu når elektricitet och telefon ut till allt mer avlägsna områden, och därmed också internet. Jag vet att ungdomar från ödemarken idag har helt andra möjligheter att ta sig därifrån. O Sertão kommer att avfolkas, och godsägarna kommer att stå utan arbetskraft och för sent upptäcka att de genom sin girighet och sitt förtryck förberedde sin egen undergångø

Stefan Martinsson

INSAMLINGSSTIFTELSEN FÖR ABRIGO RAINHA SÍLVIA

Plusgiro 90 40 45-2 | Bankgiro 904 – 0452 | Swish 123 904 04 52

info@abrigo.se | www.abrigo.se | facebook.com/AbrigoRainhaSilvia | tel: 0769- 03 60 23

